

XOZIRGI ZAMON DARSINING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK AHAMIYATI

¹Eshpo'latova Dilnoza Mamaniyoz qizi

¹Navoiy davlat pedagogika instituti

Jismoniy madaniyat fakulteti

“Sport turlarini o‘qitish metodikasi” kafedrasini o‘qituvchisi

+998934351097

dilnoza eshpulatova 1993@mail.ru,

²Sidiqova Dilfuza Mamaniyozovna

²Navoiy shahar Karmana tumani 1-maktab o‘qituvchisi

+998935227393

dilfuza@mail.ru.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7294197>

ARTICLE INFO

Received: 26th October 2022

Accepted: 04th November 2022

Online: 05th November 2022

KEY WORDS

Pedagogika, psixologiya, dars, mashg‘ulot, talaba, tajriba, natija, samara, ta‘lim, tarbiya, bilim, ko‘nikma.

Xozirgi zamon darsining asosiy maqsadi – bu talabalar mustaqil fikrlashini o‘stirish va shu asosda ta‘limda o‘z-o‘zini boshqarish, nazorat qilishga o‘rgatishni tashkil eta bilishdir. Bu esa o‘quv jarayonini boshqarish darajasi va sifatini oshirishni taqozo etadi. Natijada o‘quvchi o‘zining o‘quv bilish faoliyatini o‘zi boshqaradi. Buning uchun o‘quvchi o‘zining o‘quv bilish faoliyatini rejalashtirishi, o‘z kuchi bilan faoliyatni tashkil etishi va nazorat qilishni bilishi kerak.

Ta‘lim ijtimoiy tarixiy xodisa sifatida uzoq o‘tmish ildizlariga ega. Insoniyat jamiyatining boshlang‘ich bosqichlaridayoq ta‘lim juda katta rol o‘ynagan. Ko‘p ming yilliklar davomida ta‘limning jamoa shakli bo‘lgan dars qo‘llanilib, takomillashib kelgan Yan Amos Konenskiy “Buyuk didaktika” kitobida dars va uning uslubiy-nazariy qurilishini umumlashtirgan va

ABSTRACT

Maqolada hozirgi zamon darsining asosiy maqsadi – bu talabalar mustaqil fikrlashini o‘stirish va shu asosda ta‘limda o‘z-o‘zini boshqarish, nazorat qilishga o‘rgatishni tashkil eta bilishdir. Bu esa o‘quv jarayonini boshqarish darajasi va sifatini oshirishni taqozo etadi. Natijada o‘quvchi o‘zining o‘quv bilish faoliyatini o‘zi boshqaradi. Buning uchun o‘quvchi o‘zining o‘quv bilish faoliyatini rejalashtirishi mazkur maqolada yoritilgan.

uning muxim didaktik uslubiy qurilishini asoslab bergan.

Dars – jamiyat tarixiy ijtimoiy taraqqiyoti bilan birga o‘z evolyutsiyasiga erishgan. Dars xamma davrlarda o‘qituvchi va talabalar jamoasining birgalikdagi maqsadga yo‘naltirilgan faoliyati sifatida bilim, ko‘nikma, malaka va insoniy fazilatlarini shakllantirish vazifasini bajarib kelgan.

O‘qituvchi yaxshi dars berishi, lekin natija qoniqarli bo‘lmasligi mumkin. SHu sababli xar bir darsda kutilgan natijaga erisha olish uchun dars qurilishining pedagogik-psixologik aspektlarini bilish maqsadga muvofiqdir.

Tajriba va tadqiqotlarning ko‘rsatishicha, dars muvaffaqiyati talabalarning faolligi, ijodiy ishlarining tashkil etilishi uchun sharoit va imkoniyat yaratilganligidir.

A.Disterveg ta'kidlaganidek, bilim xech kimga oldindan berib qo'yilmagan va ma'lum qilinmagan. Kim uni olishni istasa, o'z kuchi va faoliyati orqali unga erishadilar.

Ta'lim-tarbiya ishlari bilan shug'ullanuvchi tarbiyachilar kasbhunar homiylari sifatida ajralib chiqa boshladi. Ularning ta'limtarbiya borasidagi faoliyatlari va to'plangan tajribalaridan o'rinli foydalanishlari pedagogika fanining vujudga kelishiga olib keldi. Shu asnoda dastlabki maktab ko'rinishidagi muassasalar vujudga keldi, va taraqqiy etib bordi. Shunday qilib, pedagogika ta'lim-tarbiyaning maqsad va vazifalari, ularning mazmuni, metodlari hamda tashkil etish shakllari haqida m a'lumot beruvchi fanga aylandi.

Ta'lim mazmuni – Davlat ta'lim standartlari va unga asoslangan o'quv dasturlarida belgilangan bo'ladi. Biroq, uning maqbul darajada amalga oshirilishi dars jarayonining aniq tashkil etilishi, gurux va o'quv predmetining xarakteriga darsda qo'llaniladigan usul va vositalarga, o'z vaqtidagi nazorat va taxlilga bog'liqdir.

Bilimlarni o'zlashtirish o'quv-tarbiya jarayonining oqilona tashkil etilishiga xam bog'liqdir.

Pedagogika ta'lim-tarbiya maqsadini jamiyat talablariga va o'quvchilarning yosh xususiyatlariga qarab mazmunan o'rganib borishni taqozo etadi, tarbiyaning tarkibiy qismlarini va ular o'rtasidagi bog'lanishlarni ochib beradi. Shu asnoda ta'lim va tarbiya sohasidagi tajribalarni umumlashtiradi, tarbiyaning kelgusidagi rivojlanish istiqbollarini, yo'llarini ko'rsatib beradi.

O'quv jarayonini boshqarishda uning tabiati va mantig'ini maksimal darajada xisobga olish kerak. SHundagina boshqarish

fan asoslarini mustaxkam o'zlashtirishigina emas, balki talabalarda o'quv malakalarini xosil qiladi, o'quvchi bilimlarni mustaqil to'ldirish, yangilash, ijodiy fikrlashga o'rganadi.

Ta'lim jarayonining muxim tuzilmasi elementi – bu o'qish maqsadatsiyasidir.

O'qitish maqsadatsiyasi murakkab psixologik jarayon bo'lib, u bevosita o'quvchi xulqi, intilishi, xoxish-istaklariga bog'liqdir.

O'qituvchi-tarbiyachi o'quvchilarga bilim berish, tarbiyalash maqsadida unga tizimli ta'sir ko'rsatadi. Bunda u psixologiya va ijtimoiy omillarga asoslanadi. M a'lum m a'noda psixologiya turkumidagi fanlarni ham pedagogik fanlar tizimiga kiritish mumkin. Etika va estetika fanlari pedagogikaning tarbiya nazariyasi bo'limi bo'yicha ma'lumot beradi. Bu fan o'quvchining xulqi, odobi m e'yorlarini aniqlash, belgilash hamda go'zallikni chin m a'noda tushuntirish, o'quvchi ongida hayotning jozibali, nafis qirralariga mehr uyg'otadi. Fanlarni o'qitish yoMlari ham pedagogika fanining didaktika boMimiga aloqador. Chunki har qanday fanni o'qitish metodi shu fanning mazmuni, tizimini o'quvchilar tomonidan o'zlashtirib olinishiga xizmat qiladi. Chunonchi, pedagogika fani bolalar anatomiyasi, fiziologiyasi, bolalar gigiyenasi va bolalar kasalliklari kabi fanlar bilan ham o'zaro bog'langan. Bu fanlar bir-biriga chambarchas bog'liqdir. Pedagogika fani obykti yil sayin kengayib borib uning tarmoqlari ham bir necha guruhlariga ajralmoqda. Ular pedagogika fanlari tizimini tashkil etadi.

Ta'limning amaliy metodlarida o'qituvchi va o'quvchining o'zaro ta'siri bolalar oldiga qo'yiladigan topshiriqlar hamda ularni qabul qilish shaklida amal qiladi.

Amaliy metodlarning quyidagicha turlari mavjud:

1. Laboratoriya tajribasi o'quv ustaxonasida turli topshiriqlarni bajarish, o'quv-ishlab chiqarish sexida, o'quvchilar brigadasida ishlash ham amaliy metodlar sirasiga kiradi. O'quvchilar turli mehnat qurollaridan qaychi, pichoq, chizg'ich, sirkul va boshqalardan foydalanib qirqish, o'lchash kabi ishlarni bajaradilar.
2. Elektron hisoblash mashinalari, ovozni yozib olish va eshittirish apparatlari bilan ishlash, o'quv materiallari asosida kompyuterlarda dasturlar tuzish amaliy metodlarning yangi turlari hisoblanadi.
3. Amaliy metodlarning eng qadimiy turi mashqdir. Mashq o'rganilgan bilimlarni turli o'quv sharoitlariga tatbiq etish yo'lidir. Mashq vositasida turli malakalar-intellektual va aqliy, xususiy (masalan, matematika bo'yicha) va umumiy (masalan, barcha o'quv fanlariga oid) malakalar tarkib toptiriladi.

O'qish maqsadlari xilma-xil bo'lib, ular asosan ikki katta guruxga ajratiladi:

A-guruxi. o'quv maqsadlari aniq o'quvchining o'qishga aniq munosabatlarini belgilaydi. Unda:

- ta'limdagi xilma-hil maqsadlarga erishish yullari;
- ta'lim natijasidan qoniqish;
- ta'lim jarayonida o'z hoxishini qondirish asosiy komponentlar hisoblanadi.

B-guruxi. Ta'limning boshqa xususiyatlari bilan bog'liq maqsadlar, ya'ni:

- aniq shaxslar obro'si, ularga ma'qul kelishi;
 - ta'lim shakllari va usullarining bolada xosil qiladigan stimuli;
- Ta'lim mazmunida aks etuvchi maqsadlar talabalarda bilish maqsadlarining shakllanishida katta rol o'ynaydi. Tadqiqotlarda aniqlanishicha, o'quv materialini egallashga bo'lgan extiyoj va qiziqish ta'lim muvaffaqiyatini ta'min etuvchi maqsadlar doirasiga kiradi.

References:

1. Z. Mirtursunov. «X alq pedagogikasi». - T., 1994.
2. A.Q. Munawarov. Pedagogika. - T.: « O'qituvchi» nashriyoti. 1996.
3. K. Xoshimov, Safo Ochil. O'zbek pedagogikasi antologiyasi. - T.: « O'qituvchi» nashriyoti, 2000.
4. O. Xasanboyeva. Pedagogika tarixidan xrestomatiya. - T.: « O'qituvchi» nashriyoti. 1993.
5. B. Ziyomammedova, Sh. Abdullaeva. Pedagogika. - T.: « O'zbekiston m illiy ensiklopediyasi» nashriyoti, 2000.
6. S. Tursunov, B. Nishonaliev. Pedagogka. - T.: « O'qituvchi» nashriyoti. 1996.